

НАДЛЕЖНАТА ПРОВЕРКА И ОТЧЕТНОСТ – ФАКТОРИ ЗА УСТОЙЧИВО КОРПОРАТИВНО УПРАВЛЕНИЕ В ЗАКОНОДАТЕЛНАТА РЕФОРМА НА ЕС

Д-р Емил Радев
Член на Европейския парламент

DUE DILLIGENCE AND ACCOUNTABILITY – FACTORS IN INSURING SUSTAINABLE CORPORATIVE GOVERNANCE IN THE EU LEGISLATIVE REFORM

Emil Radev, PhD
Member of the European Parliament

Резюме: В доклада се разглежда темата за корпоративната надлежна проверка в контекста на новото ѝ значение в условията на пандемия. Акцент се поставя на необходимостта от надлежна проверка и корпоративно отчитане на действията за постигане целите на устойчивото развитие.

Ключови думи: *законодателна реформа, корпоративно управление, надлежна проверка и отчетност*

Abstract: The report examines the issue of corporative due diligence in the context of its new meaning in the pandemic situation. The focus is on the necessity of due diligence and corporative accountability of the activity in order to achieve the goals of sustainable development.

Key words: *legislative reform, corporative governance, due diligence and accountability*

Doi: <https://doi.org/10.36997/LBCS2021.40>

Въведение

Темата за корпоративната надлежна проверка и отчетност придоби ново значение в условията на пандемия. Извънредните обстоятелства, при които ни постави COVID кризата, извадиха на показ сериозни недостатъци в световните вериги за създаване на стойност. За да не им се търси отговорност, някои предприятия например прехвърлиха негативните въздействия от стопанската си дейност към други юрисдикции – извън Европейския съюз (ЕС), а след надпреварата

за набавяне на медицинска екипировка се наложи много държави да изтеглят от пазара продукти, които са дефектни или далеч под европейските стандарти.

За да се справим с последиците и бързо да възстановим Европа, трябва да превърнем поуките от кризата в ефективни реформи за подобряване на състоянието на икономиката, но и на общественото здраве. Важна предпоставка за постигането на тези цели е наличието на **достъпна, надеждна, всеобхватна и доказуема информация за устойчивостта на компаниите, които оперират на общия европейски пазар.**

Оскъдната и недостатъчна за оценка информация крие рискове за финансовата система. Без подходящ надзор никога не са изключени сътресения като скандалния случай с германския процесор за плащания и доставчик на финансови услуги *Wirecard*. Макар и някогашен любимец на фондовите борси, през 2020 г. компанията подава молба за обявяване в несъстоятелност след разкритието, че 1,9 млрд. евро просто липсват. Случилото се не само хвърля допълнителна светлина върху огромните пропуски в надзора на този тип технологични компании, но и се определя като „срам“ лично от президента на германския финансов регулатор.

Казусът ясно потвърждава необходимостта от **надлежна проверка и корпоративно отчетяне на действията, за да постигнем целите на устойчивото развитие.** С други думи, компаниите трябва задължението да докладват за действителни или потенциални неблагоприятни въздействия върху правата на човека, околната среда и доброто управление, а докладите им трябва да бъдат придружени със съответните данни и методология, довели до конкретни заключения.

Очакваме Европейската комисия да обяви до края на 2021 г. конкретно законодателно предложение, което да очертае стандартите за надлежна проверка и корпоративна отчетност в рамките на ЕС и отвъд неговите граници, като вземе под внимание правата на човека, околната среда и доброто управление.

Изложение

В сферата на корпоративното право надлежната проверка предшества подписването на договор за покупко-продажба и се свежда главно до събирането на информация за продукта, който е обект на

сделката. Често надлежна проверка е необходима при закупуването или сливането на големи компании и фирми, тъй като за купувачът е важно да разбере в какво състояние е бизнесът, в който ще инвестира – какво показват финансовите му отчети, има ли признаци за неефективни и рискови вътрешни политики или неефикасни мрежи за дистрибуция. Надлежната проверка се извършва в различни сфери – финансова, данъчна, правна, техническа. Ползите от нея се изразяват в намаляване на риска от загуба или неуспех при големи финансови транзакции, както и в по-силна позиция при преговори преди продажбата. Наличието на информация за потенциални проблеми дава възможност за постигането на по-благоприятни условия на договора. Освен това, в случаи на сливане на две фирми данните, събрани при подобни проучвания, помагат интеграцията на компаниите да премине по-гладко.

Надлежната проверка в сфери, като правата на човека, околната среда и доброто управление има потенциал да носи ползи за обществото като цяло, тъй като позволява да се отчитат проблеми по веригите за доставка и създаване на стойност. Иначе казано, тя сигнализира за евентуалното използване на детски труд, за некоректно отношение към служителите, за тревожни резултати от измерване и оценка на въздействието върху климата и др.

Надлежната проверка и отчетност на практика вече присъстват в нормативната уредба на ЕС, свързана с веригата за доставки в конкретни сектори – например Регламента относно полезните изкопаеми от засегнати от конфликти зони, Регламента относно дървения материал, Регламента за прилагане на законодателството в областта на горите, управлението и търговията. В останалите сектори, каквито са и сферата на човешките права и опазването на околната среда, извършването на надлежна проверка на този етап влиза в компетенциите на самите държави членки. Усилията за законодателство на общоевропейско ниво преминаха през *Директивата за оповестяването на нефинансова информация*.

Този законодателен акт изяснява някои от задълженията за нефинансова отчетност, на които трябва да се подлагат предприятията с над 500 служители. Въпреки нейното транспониране в законодателството на държавите членки, **все още липсва инструмент, който да задължава всички предприятия да поддържат отговорно корпоративно управление, гарантиращо правата на човека и опазва-**

нето на околната среда.

Някои държави членки, като Франция и Нидерландия например, вече са въвели задължителни рамки за надлежна проверка. Към тях през лятото на 2021 г. се присъедини и Германия, а в други държави се водят дебати и предстои да се даде ход на такива мерки.

Още през 2017 г. **Франция прие закон, добил популярност като „Закон за бдителността“**. Той постановява големите предприятия с над 5000 служители, базирани в страната, както и дъщерните им предприятия, техните подизпълнители или доставчици да създават т.нар. „планове за бдителност“. Тези планове включват *„разумни мерки за бдителност за идентифициране на рисковете и предотвратяване на сериозни нарушения на правата на човека и основните свободи, здравето и безопасността на хората и околната среда, произтичащи от дейностите на компанията и на компаниите, които тя контролира – пряко или косвено, както и от дейностите на подизпълнители или доставчици, с които се поддържат установени бизнес отношения“*.

През 2019 г. **в Нидерландия се прие закон за надлежна проверка на детския труд**. Този законодателен акт постави изисквания пред предприятията, които са базирани в страната или извършват дейност на местния пазар, да проследяват дали по време на производството или във веригата за доставки на стоки и услуги е използван детски труд. При наличие на подозрения за подобни практики предприятията са задължени да изготвят план за действие с цел решаването на проблема. Терминът „подозрение“ не е ясно дефиниран в закона. Предприятията, попадащи в обхвата му, обаче трябва да декларират извършената надлежна проверка. Неизпълнението на това изискване може да доведе до наказателна отговорност за служители на компании, които са повторни нарушители.

През юни тази година **Германия също прие ново законодателство, което изисква от компаниите да спазват екологични и социални стандарти – законът за корпоративна надлежна проверка във веригите на доставки**. Според новите правила германските предприятия трябва да гарантират правата на работниците, като проверяват дали във веригите им на доставки се използва насилствен или детски труд. Специално създаден контролен орган ще следи дали компаниите спазват новите изисквания. Законът ще влезе в сила през 2023 г., когато предложението ще покрива само предприятията с над

1 000 работници, а от 2024 г. ще се прилага и за фирми с над 3 000 служители.

Въвеждането на режими за надлежна проверка в някои държави членки, без да има унифицирано европейско законодателство в тази сфера, е предпоставка за своеобразни двойни стандарти на единния пазар. При липсата на равни условия не е изключено да се стигне до избягването на определени юрисдикции поради по-строгите им изисквания за надлежната проверка. С други думи, една корпорация например би се преместила от дадена държава членка в друга само защото мениджмънтът смята, че там по-лесно могат да бъдат заобиколени определени изисквания.

Тези обстоятелства не би трябвало да се допускат, затова **правилата са от полза за лицата, които се нуждаят от защита по веригата за създаване на стойност на предприятията** – експлоатирани работници или хора, които са директно засегнати от замърсяване на околната среда, а то от своя страна води след себе си негативни последици за общественото здраве. Правилата трябва да **гарантират достъп до правосъдие**, като позволяват на потърпевшите да подведат под отговорност предприятията, заради които са претърпели вреди. Нещо повече – правилата **допринасят и за качеството и надеждността на предлаганите продукти, което генерира ползи за крайните потребители.** Ето защо с общи усилия на европейско ниво трябва да работим за **изграждането на една нова корпоративна култура**, която да обвърже бизнес целите за реализиране на печалби и дългосрочен растеж с високите стандарти на ЕС за защита на правата на човека, опазването на околната среда и доброто управление.

Още през март месец 2021 г. Европейският парламент проправи път за ново европейско законодателство, което да наложи на предприятията да спазват правата на човека и да докладват за замърсяване на околната среда вследствие на тяхната дейност. **Докладът, изготвен от Комисията по правни въпроси на ЕП, изисква скоростно приемане на директива на ниво ЕС**, така че предприятията да носят отговорност, когато допускат нарушения или нанасят щети, свързани с правата на човека, околната среда и доброто управление. Акцент, разбира се, се поставя и върху осигуряването на адекватен достъп на потърпевшите до правни средства за защита.

Призивът, който ЕП отправя към ЕК, е **новите правила за надлежна проверка и корпоративна отчетност да задължават пред-**

приятията да откриват, анализират, и коригират определени практики по веригата за създаване на стойност. Става въпрос за всички видове операции – преки или непреки делови отношения, инвестиционни вериги, които биха могли да допуснат нарушения в трите ключови направления:

1. **Правата на човека** (в контекста на социални, синдикални или трудови взаимоотношения);

2. **Околната среда** (в случай на действия, които допринасят за замърсяване, за изменение на климата или обезлесяване);

3. **Доброто управление** (свързано е главно с установяването и противодействието на корупционни практики).

Това бъдещо законодателство трябва да бъде превантивен инструмент, изискващ от предприятията да вземат мерки въз основа на вероятността от специфично въздействие и сериозността на неговите последствия, обхвата на веригата за създаване на стойност и размера на дружеството.

За да се създадат еднакви условия по отношение на конкурентоспособността, бъдещото законодателство за надлежна проверка и корпоративна отчетност следва да се прилага за всички големи предприятия, опериращи или установени в общия пазар, включително за тези, които предоставят финансови услуги. Бъдещата законодателна рамка трябва да се прилага и за регистрирани за борсова търговия малки и средни предприятия, в това число и за високорисковите. От основно значение е обаче **тези предприятия да получават техническа помощ за спазване на изискванията за надлежна проверка.**

С позицията, която отстояваме в ЕНП, **целим да се избягва прекомерна бюрократична тежест за европейските предприятия**, особено за малките и средните предприятия. Настояваме бъдещата законодателна рамка да е ефективно средство за адаптиране към определени изисквания и стандарти, без да представлява непосилно бреме. В този смисъл малките и средните предприятия, регистрирани за борсова търговия, а също и смятаните за високорискови, все пак не трябва да бъдат подлагани на твърде обстойни и формализирани процедури за надлежна проверка. За тях е важно да се създаде специален портал, където да откриват ясни насоки за изготвянето на надлежната проверка. Малките и средните предприятия освен, това, трябва да имат и възможността да кандидатстват за финансова подкрепа, с която да изпълняват задълженията си за надлежна проверка

и корпоративна отчетност по програмите на ЕС.

Една от целите на бъдещото ново законодателство е **постигането на промяна отвъд границите на общия пазар**. Така предприятията, които имат седалища извън ЕС, също ще трябва да доказват, че спазват стандартите по отношение на правата на човека, околната среда и доброто управление, ако желаят да извършват дейност на територията на държавите членки.

И не на последно място, **предприятията трябва да носят отговорност за действията си и да бъдат санкционирани, ако не са оперирали в съответствие със задълженията си за надлежна проверка и корпоративна отчетност**, ако са причинили вреди и не са предприели мерки за тяхното отстраняване. Сред препоръките на ЕП относно съдържанието на бъдещото предложение се предвижда санкции да бъдат налагани от компетентните национални органи. Логично е глобите да бъдат изчислени въз основа на оборота на съответното предприятие. За да се противодейства на лошите практики, санкциите трябва да имат възпиращ ефект и да бъдат съобразени с тежестта и броя на извършените нарушения. Компетентните органи също така трябва да могат да прилагат и други административни санкции, като временното изключване на предприятията от достъп до обществени поръчки, държавна помощ и схеми за публична подкрепа.

Що се отнася до потърпевшите, защитавайки правата си, те трябва да имат възможност да получат и **ефективни обезщетения за нанесените вреди**. Необходимо е да се предвиди възможност и засегнатите лица в трети страни да завеждат дела срещу компании, опериращи на територията на вътрешния пазар, в съответствие с правото на ЕС.

Заклучение

В заключение, надлежната проверка и корпоративната отчетност ще бъдат само един от аспектите на очакваната законодателна инициатива на Европейската комисия – предложението за директива относно устойчивото корпоративно управление трябва да бъде обявено до края на 2021 г. Новото законодателство има за цел да проправи пътя за изграждането и утвърждаването на култура на устойчиво корпоративно управление на общоевропейско ниво, която да гарантира

растеж в съответствие с високите стандарти за защита на човешките права, за опазване на природата и за добро управление.

За контакти: д-р Емил Радев
Европейски парламент
emil.radev@europarl.europa.eu